

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI KALASTUS- JA VESIVILJELYALAN YRITYKSILLE UKRAINAAN KOHDISTUNEESTA VENÄJÄN HYÖKKÄYKSESTÄ JOHTUVAN TALOUDELLISEN TILANTEEN HEIKENTYMISEN PERUSTEELLA MYÖNNETTÄVÄSTÄ AVUSTUKSESTA

1. Tausta

Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen vuoksi Suomen kalatuotteiden, elävien kalanpoikasten ja kalanrehujen viennistä suuri osa menetettiin. Viennin kokonaisarvosta noin puolet (n. 36 milj. euroa vuonna 2021) on tullut Venäjältä, Valko-Venäjältä ja Ukrainasta.

Nopeasti nousseet energianhinnat ovat vaikuttaneet erityisesti paljon polttoainetta käyttävään troolikalastukseen. Erityisesti silakan ja kilohailin osalta on ollut vaikeuksia siirtää kustannuksia markkinahintoihin, koska moni markkina on heikentynyt samanaikaisesti (turkisrehun raaka-aine sekä Valko-Venäjän ja Ukrainan vienti). Tämän vuoksi troolilaivasto on osin tai kokonaan keskeyttänyt kalastuksen. Pienimuotoisen rannikko- ja sisävesikalastuksen kannattavuuteen ja toimintaedellytyksiin on vaikuttanut lisäksi muiden kustannusten nousu (energia-, pyydysmateriaali-, logistiikka-, pakkauskustannukset).

Kalanviljelyssä energian ja polttoöljyn hinnan nousun lisäksi myös rehujen hinnat ovat nousseet voimakkaasti (noin 20–30%). Kasvaneiden tuotantokustannusten siirto markkinahintoihin on haastavaa, sillä kala on huomattavasti kalliimpi elintarvike kuin muut eläinproteiinit. Kuluttajien heikentyvä ostovoima voi vielä korostaa tilannetta. Suomen kirjolohen poikastuottajat ovat vienneet puolet tuotannostaan Venäjälle.

Kalastus poistaa vesistöistä vuosittain merkittävästi ravinteita. Se tuottaa myös terveellistä eläinproteiinia alhaisella hiilijalanjäljellä. Kala on laaja, hajautettu ja uusiutuva proteiinin lähde eri puolella Suomea, jonka tuotantoa voidaan myös kriisitilanteessa lisätä varsin nopeasti. Tämän vuoksi on perusteltua tukea kalatalouden alkutuotannon toimintaedellytyksiä poikkeusolosuhteissa.

Kalatalouden yrityksille ei voida maksaa tuotantoon sidottuja tukia EU-sääntöjen vuoksi. Kustannusten nousun ja kriisin heijastamien vaikutusten kompensointi on mahdollista ainoastaan komission hyväksymien tilapäisten valtiontukipuitteiden (jäljempänä *kriisipuitteet*) puitteissa. Kriisipuitteet mahdollistavat enintään 35 000 euron yrityskohtaisten tukien myöntämisen Ukrainan sodan vaikutusten kompensointiin kalataloudessa (yrityskohtaisen tuen enimmäismäärä nostettiin 75 000 euroon kriisipuitteiden muutoksella 20.7.2022). Kriisipuitteiden mukaiset tuet on myönnettävä viimeistään 31.12.2022. Kriisipuitteet edellyttävät, että tuki myönnetään kriisin koettelemille yrityksille. Kalastus- ja vesiviljelyalalla toimiville yrityksille myönnettävässä tuessa ei saa olla kyse asetuksen (EU) N:o 717/2014 1 artiklan 1 kohdan a–k alakohdassa tarkoitetuista tukimuodoista. Lisäksi tukea ei saa myöntää yrityksille, joihin sovelletaan EU:n asettamia pakotteita. Tiedot myönnettyistä tuista tulee julkaista 10 000 euroa ylittävien tukien osalta.

Koska kalataloudessa ei ole suorien tukien järjestelmiä, joudutaan kriisiavustus hallinnoimaan valtionavustuslain perusteella annettavalla valtioneuvoston asetuksella (vastaavasti kuin koronatuot). Tuen myöntäjinä toimisivat alueelliset ELY-keskukset ja maksajana KEHA-keskus. Hakemukset ja päätökset hallinnoitaisiin KEHA-keskuksen sähköisessä järjestelmässä.

Hallitus esitti toisessa valtion vuoden 2022 lisätalousarviossa kotimaisen ruoantuotannon tukemiseen yhteensä 300 miljoonan euron tukea. Tästä viisi miljoonaa euroa kohdistetaan kalataloudelle kohonneiden tuotantokustannusten ja markkinahäiriöiden vaikutusten kompensointiin sekä kalatalouden

huoltovarmuutta parantaviin toimenpiteisiin. Kalatalousyrityksille varattu tuki kohdennettaisiin kalatalouden alkutuotantoa harjoittaville yrityksille (kalastus ja vesiviljely).

Tuki myönnettäisiin laskentakaavan mukaan yritysten esittämien tietojen perusteella. Luonnonvarakeskus on arvioinut kalastuksen ja vesiviljelyn keskeisten tuotantopanosten hinnan nousun vaikutuksia yritysten kannattavuuteen. Vertaamalla aikaisempien vuosien tuotantokustannusten hintoja ja suhteellisia osuuksia vuoden 2022 vastaaviin voitiin laskea kuinka paljon toimijoiden kokonaiskustannukset ovat keskimäärin nousseet eräiden keskeisten tuotantopanosten hinnan nousun myötä ja vaikuttaneet kannattavuutta heikentävästi.

Mallinnuksen perusteella päädyttiin esittämään prosenttimääräistä korvausta yrityksen kokonaiskustannuksista. Korvausmalli olisi hallinnollisesti kevyt avustuksen hakijalle ja tuen myöntäjälle. Arvioinnissa nousi esille, että yrityskohtaiset erot keskeisten tuotantokustannusten suhteellisista osuuksista voivat olla huomattavia. Yrityskohtaisten eroavaisuuksien huomioiminen edellyttäisi tapauskohtaista harkintaa tuen myöntämisessä sekä yksityiskohtaisten perusteluiden esittämistä hakijoilta. Tämä johtaisi hallinnollisesti raskaaseen järjestelmään, mikä hidastaisi tuen hakemista ja käsittelyä. Prosenttimääräinen korvaus määriteltiin siten, että se kattaisi keskimääräisesti tuotantokustannusten noususta johtuvaa kannattavuuden heikentymistä kalastuksessa ja vesiviljelyssä.

2. Ehdotetun asetuksen sisältö

Yleiset perustelut

Ehdotetaan annettavaksi uusi valtioneuvoston asetus kalastus- ja vesiviljelyalan yrityksille Ukrainaan kohdistuneesta Venäjän hyökkäyksestä johtuvan taloudellisen tilanteen heikentymisen perusteella myönnettävästä avustuksesta. Asetus annettaisiin valtioneuvostolain (688/2001) 8 §:n nojalla. Avustukset maksettaisiin valtion talousarvion momentin 30.40.62 siirtomäärärahasta. Avustuksien maksamiseen on momentilla varattu enintään 5 000 000 euroa.

Yksityiskohtaiset perustelut

1 §. Soveltamisala. Ehdotettua valtioneuvoston asetusta sovellettaisiin kalastus- ja vesiviljelyalan yrityksille tilapäisesti heikentyneen taloudellisen tilanteen perusteella myönnettävään avustukseen. Asetusta sovellettaisiin kalatalousalan yrityksiin Manner-Suomessa. Avustuksella tarkoitetaan valtioneuvostolain nojalla myönnettäviä harkinnanvaraisia avustuksia. Valtioneuvostolain 1 §:n 2 momentin mukaan kyseistä lakia sovelletaan valtion talousarvion otetusta määrärahasta tai talousarvion ulkopuolella olevan valtion rahaston varoista myönnettävään valtioneuvostolain nojalla. Valtion talousarvion on vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa otettu uusi määräraha ehdotettuun avustukseen kalatalousalan yrityksille.

2 §. Tuen soveltuvuus Euroopan unionin sisämarkkinoille. Asetuksen mukainen tuki on valtiontukea, johon sovelletaan EU:n valtiontukisääntelyä. Valtiontukea ei voi myöntää, ellei sille ole EU:n valtiontukisäännöissä oikeudellista perustaa. Pykälässä mainittaisiin, mihin valtiontukisäännöksiin ehdotetut avustukset perustuvat. Avustus myönnettäisiin tilapäisistä puitteista valtiontukitoimenpiteille talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen annetun komission tiedonannon 2022/C 131 1/01 (jäljempänä *kriisipuitteet*) mukaisena väliaikaisena valtiontukena. Komission tiedonannossa (kohta 42) mahdollistetaan muun muassa kalastus- ja vesiviljelyalan alkutuotannossa toimiville yrityksille enintään 35 000 euron suuruinen tuki yritystä kohden. Tukea on mahdollista myöntää suorina avustuksina, vero- ja sosiaaliturvamaksuina tai muussa muodossa. Tilapäisten valtiontukipuitteiden mukaisen tuen myöntämisen edellytyksenä on komission antama hyväksyntä Suomen valtiontukiohjelmalle. Euroopan komissio hyväksyi 8.9.2022 Suomen tekemän tilapäisten valtiontukipuitteiden mukaisen tukiohjelman.

3 §. Valtionapuviranomaiset. Pykälän 1 momentin mukaan valtionapuviranomaisena toimisivat Varsinais-Suomen, Pohjois-Savon ja Lapin ELY-keskus sekä ELY-keskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus, jäljempänä kehittämis- ja hallintokeskus. Pykälän 2 momentin mukaan kehittämis- ja hallintokeskus maksaisi päätösten mukaiset avustukset ja päättäisi avustusten takaisinperinnästä. Varsinais-Suomen, Pohjois-Savon ja Lapin ELY-keskukset hoitaisivat muut valtionapuviranomaisen tehtävät. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (897/2009) 3 §:ssä säädetään ELY-keskusten toimialasta ja tehtävistä. ELY-keskukset hoitavat niille erikseen säädettyjä tehtäviä muun muassa yrittäjyyden ja elinkeinotoiminnan edistämisen sekä kalatalouden toimialalla, mitä nyt säädettyä valtionavustus koskisi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (1373/2018) 5, 10 ja 15 §:n mukaan kalatalouteen liittyvät tehtävät on keskitetty Varsinais-Suomen, Pohjois-Savon ja Lapin ELY-keskuksille. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun lain (897/2009) 3a §:ssä säädetään kehittämis- ja hallinnointikeskuksen tehtävistä. Kehittämis- ja hallinnointikeskus hoitaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen suoraan valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntämän valtionavustuksen maksamista ja takaisinperintää koskevat valtionavustuslain 12, 19, 21 ja 22 §:n mukaiset tehtävät. Kehittämis- ja hallinnointikeskus toimisi avustusten maksajana ja takaisinperinnästä vastaavana valtionapuviranomaisena. Kehittämis- ja hallinnointikeskus vastaa tällä hetkellä myös Euroopan meri- ja kalatalousrahaston sekä muiden kalatalouden avustusten maksamisesta ja myös avustusten takaisinperinnästä. Näin ollen käytäntö vastaisi nykyisin käytössä olevia vastuita kalatalouden avustusten myöntämisessä ja maksamisessa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (1373/2018) 28 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa ELY-keskusten sekä TE-toimistojen tukien ja avustusten maksamista, käytön valvontaa ja takaisinperintää koskevat tehtävät, joista säädetään erikseen. Avustushakemukset hallinnoitaisiin ELY-keskusten USPA-asianhallintajärjestelmässä.

4 §. Avustuksen saajat. Pykälässä säädetäisiin avustuksen saajista. Kriisipuitteiden ja valtion talousarvioesityksen mukaisesti tuki kohdennetaan kalatalouden alkutuotantoon eli kalastukseen ja vesiviljelyyn. Kaupallisen kalastuksen osalta avustukset kohdennettaisiin kalastuslain (379/2015) 88 §:ssä (390/2021) määritellyille ryhmän I kaupallisille kalastajille Manner-Suomessa. Päätoimisilla vesiviljely-yrityksillä tarkoitetaan sellaisia yrityksiä, joiden toimialaluokituksena on vesiviljely. Pykälän 2 momentissa säädetäisiin, että avustusta ei voitaisi myöntää sellaisille yrityksille, joihin sovelletaan EU:n asettamia pakotteita. Kyseinen edellytys tulee kriisipuitteista. Kriisipuitteiden 33 kohdan mukaan tukea ei saa myöntää yrityksille, joihin sovelletaan EU:n asettamia pakotteita, kuten seuraaville: a. henkilöt, yhteisöt tai elimet, jotka on nimenomaisesti mainittu säädöksissä, joissa kyseiset pakotteet asetetaan; b. yritykset, jotka ovat EU:n asettamien pakotteiden kohteena olevien henkilöiden, yhteisöjen tai elinten omistuksessa tai määräysvallassa; tai c. niillä aloilla toimivat yritykset, joihin EU on kohdistanut pakotteita siinä määrin kuin tuki heikentäisi kyseisten pakotteiden tavoitteita.

5 §. Avustuksen edellytykset. Pykälän 1 momentissa asetettaisiin kynnysarvo avustuksen myöntämiselle. Kriisipuitteiden 41 kohdan c –alakohdassa edellytetään, että tuki myönnetään kriisin koettelemille yrityksille, mikä on asianmukaisesti otettava huomioon tukea koskevissa säännöksissä ja tuen myöntävän tukiviranomaisen tuen myöntämistä koskevassa päätöksenteossa. Sen osoittamiseksi, että tuensaaja on kriisipuitteiden vaatimalla tavalla kärsinyt Ukrainan sodasta tuensaajan olisi osoitettava, että tiettyjen alkutuotannon tuotantopanosten, joita olisivat rehut, poltto- ja voiteluaineet, sähkö ja pyydykset ja pakkausmateriaalit, joiden hinnannousu on ollut keskeisesti kalatalouden kustannuskriisin taustalla, osuus määritellyistä menoista on ehdotettua 15 prosentin kynnysarvoa suurempi. Hallinnollisesti tuensaajalle ja tuenmyöntäjälle mahdollisimman yksinkertaisen mallin mukaisesti asiaa tarkasteltaisiin viimeisimmän tilinpäätöksen tai veroilmoituksen tietojen perusteella. Keskeiset tuotantopanokset sisältyvät tilinpäätöksen aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden osuutta tarkasteltaisiin suhteessa kokonaiskustannuksiin (ilman poistoja ja rahoituskuluja). Veroilmoituksella tarkasteltaisiin ostoja ja varastojen muutosta ja muita liiketoiminnan kuluja suhteessa kokonaiskustannuksiin (ilman poistoja ja rahoituskuluja). Pykälän 2 momentissa tarkennettaisiin, että tilinpäätöksen ja elinkeinotoiminnan veroilmoituksen kokonaiskustannuksilla tarkoitetaan kalatalouden

yritystoiminnasta muodostuvia kokonaiskustannuksia ilman poistoja ja rahoituskustannuksia. Tilinpäätöksellä tämä tarkoittaisi materiaali-, palvelu- ja henkilöstökuluja sekä liiketoiminnan muita kuluja. Veroilmoitukselta kokonaiskustannuksiin luettaisiin tällöin ulkopuoliset palvelut, henkilöstökulut, vuokrat, edustuskulut ja muut vähennyskelpoiset kustannukset. Mikäli yritys harjoittaa kalatalouden yritystoiminnan lisäksi muuta liiketoimintaa, sen osuus tulee ottaa huomioon ja vähentää yrityksen kokonaiskustannuksista. Avustuksen hakija veloitetaan ilmoittamaan hakemuksessaan muun mahdollisen yritystoiminnan osuus yrityksen liiketoiminnan kokonaiskustannuksista. Pykälän 3 momentissa tarkennettaisiin, että myönnettävää avustusta ei saa käyttää niihin käyttötarkoituksiin, jotka on rajattu kalastuksen ja vesiviljelyn vähämerkityksisestä tuesta annetun komission asetuksen (EU) N:o 717/2014 soveltamisalan ulkopuolelle. Tämän vuoksi pykälän 2 momentin mukaan avustusta ei saisi käyttää mainitun asetuksen 1 artiklan a-k alakohdissa lueteltuihin käyttötarkoituksiin. Tämä ehto perustuu komission kriisipuitteiden 42 kohdan c alakohtaan. Kalatalouden vähämerkityksisen tuen soveltamisalan ulkopuolelle ovat rajattu seuraavat asiat: 1) tuki, jonka määrä vahvistetaan ostettujen tai markkinoille saatettujen tuotteiden hinnan tai määrän perusteella; 2) tuki kolmansiin maihin tai jäsenvaltioihin suuntautuvaan vientiin eli tukea, joka liittyy suoraan vientimääriin, jakeluverkon perustamiseen ja toimintaan tai muihin vientitoimintaan liittyviin juokseviin kustannuksiin; 3) tuki, jolla suositetaan kotimaisia tuotteita tuontituotteiden kustannuksella; 4) tuki kalastusalusten hankkimiseen; 5) tuki kalastusaluksen pääkoneen tai apukoneiden nykyaikaistamiseen tai korvaamiseen; 6) tuki aluksen kalastuskapasiteettiä lisääviin toimiin tai laitteisiin, jotka parantavat aluksen kykyä löytää kalaa; 7) tuki uusien kalastusalusten rakentamiseen tai kalastusalusten tuontiin; 8) tuki kalastustoiminnan väliaikaiseen tai pysyvään lopettamiseen, ellei asetuksessa (EU) N:o 508/2014 erityisesti toisin säädetä; 9) tukea koekalastuksen; 10) tukea yrityksen omistuksen siirtämiseen; 11) tukea suoriin istutuksiin, ellei niistä ole nimenomaisesti säädetty säilyttämistoimenpiteenä unionin säädöksessä tai ellei ole kyse koeistutuksesta.

6 §. Avustuslaji ja avustuksen määrä. Avustusta maksettaisiin valtionavustuslain mukaisena yleisavustuksena. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Avustuksen määrästä kalastus- ja vesiviljely-yrityksille sekä erikseen troolikalastusta harjoittaville yrityksille. Avustuksen määrä perustuisi Luonnonvarakeskuksen tekemään arvioon keskeisten tuotantopanosten hinnannoususta sekä hinnannousun vaikutuksista kalatalousyritysten kokonaiskustannuksiin ja kannattavuuteen. Vaikutusten arviointi perustui vuotta 2020 koskeviin tilinpäätös- ja kirjanpitolietoihin.

Luonnonvarakeskuksen selvityksen perusteella polttoainekustannukset ovat kalastuksessa nousseet keskimäärin 52 % edellisvuodesta ja vuoteen 2020 verrattuna polttoainekustannukset ovat keskimäärin 92 % korkeammat. Pakkaus- ja kuljetustarvikkeiden sekä pyydysten hinnat ovat nousseet voimakkaasti (keskimäärin noin 30-50 %). Kalanviljelyssä rehujen hinnat ovat nousseet arvioiden mukaan noin 20-30 % edellisvuodesta. Energiakustannukset ovat nousseet 20 % edellisestä vuodesta ja yli 30 % vuodesta 2020. Vertaamalla aikaisempien vuosien tuotantokustannusten hintoja ja suhteellisia osuuksia vuoden 2022 vastaaviin voitiin laskea kuinka paljon toimijoiden kokonaiskustannukset ovat nousseet eräiden keskeisten tuotantopanosten (polttoaine ja rehu sekä sähkö) hinnan nousun myötä ja vaikuttaneet kannattavuutta heikentävästi.

Mallinnuksen perusteella päädyttiin esittämään prosenttimääristä korvausta kokonaiskustannuksista. Keskimäärin pelkän polttoaineiden hinnan nousu kasvatti yritysten kokonaiskustannuksia pienimuotoisessa rannikko- ja sisävesikalastuksessa n. 5 % ja troolikalastuksessa noin 11 %. Kalanviljelyssä rehu- ja energiakustannusten nousun arvioitiin nostavan keskimäärin yritysten kokonaiskustannuksia noin 7 %. Polttoaine- rehu- ja energiakustannusten nousun lisäksi kalatalousyritysten kokonaiskustannuksia kasvattivat voimakkaasti kallistuneet pakkaus- ja logistiikkakustannukset sekä kasvaneet pyydyskustannukset. Näiden osuutta kokonaiskustannusten kasvamiseen ei pystytty mallintamaan laskenta-aineistosta. Arvion mukaan niiden suhteellinen osuus on suurin pienimuotoisessa rannikko- ja sisävesikalastuksen kokonaiskustannuksista, nostoen kokonaiskustannuksia useita prosenttiyksiköitä.

Järjestelmän yksinkertaistamiseksi esitetään, että kriisituen laskenta perustuisi prosentuaaliseen osuuteen yritysten kalatalouden yritystoiminnasta muodostuvista kokonaiskustannuksista. Mallinnuksen perusteella voidaan arvioida, että keskeisten tuotantopanosten nousu nostaa kalatalousyritysten kokonaiskustannuksia vähintään 7 %. Tehdyn arvion mukaan tuotantopanosten kustannusten nousu yli kaksi kertaa suurempi troolikalastuksessa. Tämän vuoksi esitetään, että tähän kalastusmuotoon sovellettaisiin yli kaksi kertaa korkeampaa korvausprosenttia eli 15 %. Nämä korvausprosentit eivät johtaisi ylikompensatioon.

Pykälän 3 ja 4 momentissa säädettäisiin avustuksen vähimmäis- ja enimmäismääristä. Pienin myönnettävä avustus olisi 500 euroa. Myönnettävän avustuksen vähimmäismäärä perustuu kokonaisharkintaan, jossa kustannusten nousun tulee olla suhteessa avustuksen myöntämisestä aiheutuvaan työmäärään ja viranomaisille syntyvään kustannukseen. Suurin myönnettävä avustus olisi enintään 35 000 euroa. Avustuksen enimmäismäärä perustuu kriisipuitteiden kohtaan 42 a, jonka mukaan yrityskohtaisen tuen enimmäismäärä kalastus- ja vesiviljelyalan alkutuotannossa toimiville yrityksille oli 35 000 euroa ennen komission 20.7.2022 hyväksymiä kriisipuitteiden muutosta.

7 §. Avustuksen hakeminen. Pykälässä säädettäisiin avustuksen hakemisen määräajasta. Määräaika on tarpeen, jotta hakemukset saadaan käsiteltyä kriisipuitteiden velvoittamassa aikataulussa. Kriisipuitteiden mukaisesti avustuspäätökset tulee tehdä viimeistään 31.12.2022 mennessä. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että avustusta haettaisiin sähköisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta.

8 §. Hakemuksen sisältö. Pykälässä säädettäisiin avustushakemuksen vähimmäissisällöstä. Hakemuksessa olisi pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan oltava hakijan nimi, yhteystiedot ja kotipaikka sekä yrityksen toimiala, koko ja yritys- ja yhteisötunnus. Lisäksi hakemuksessa olisi ilmoitettava kalastusyrityksen kalastusmuoto, jotta tukea voidaan myöntää oikean laskukaavan mukaisesti. Mikäli hakija harjoittaa troolikalastusta, tulisi hakemuksessa antaa selvitys troolikalastuksen merkityksestä yrityksen toimintaan ja kustannuksiin. Troolikalastukseksi katsottaisiin kalastustoiminta, jossa pääosa (yli 50 %) kalastusyrityksen saaliista ja kokonaiskustannuksista muodostuisi troolikalastuksesta. Kaupalliset kalastajat (luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö) ilmoittavat merialueella aluskohtaiset saaliinsa Varsinais-Suomen ELY-keskukselle ja ne kirjautuvat elinkeinokalatalouden keskusrekisteriin (eKake). Sisävesialueella kaupalliset kalastajat ilmoittavat saaliinsa Luonnonvarakeskukselle. Varsinais-Suomen ELY-keskus rekisteröi sekä meri- että sisävesialueen kaupallisessa kalastuksessa käytettävät alukset. Avustuksen myöntäjä varmistaa hakijan ilmoittamien tietojen oikeellisuuden merialueella elinkeinokalatalouden keskusrekisteristä (eKake) ja sisävesialueella Luonnonvarakeskukselle ilmoitetuista saalistiedoista ja eKaken alustiedoista.

Pykälän 2 kohdan mukaan hakemuksessa tulisi olla yrityksen viimeisimmän tilikauden vahvistetun tilinpäätöksen kokonaiskustannukset sekä aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden sekä liiketoiminnan muiden kulujen osuus kokonaiskustannuksista tai yrityksen viimeisimmän elinkeinotoiminnan veroilmoituksen kokonaiskustannukset sekä ostojen ja varastojen muutoksen ja muiden vähennyskelpoisten kulujen osuus kokonaiskustannuksista. Kyseisiä tietoja tarvitaan avustuksen edellytykseksi asetetun kynnysarvon tarkistamiseksi sekä avustuksen määrän laskemiseen. Pykälän 3 kohdassa edellytettäisiin yrityksen viimeisimmän tilikauden tilinpäätöstietoja tai viimeisintä elinkeinotoiminnan veroilmoitusta. Nämä tiedot tulisivat hakemuksen liitteeksi ja niistä voitaisiin todentaa hakemuksessa ilmoitetut edellä kohdassa 2 tarkoitetut kustannukset. Pykälän 4 kohdassa pyydetäisiin selvitystä yrityksen muun kuin kalatalouden yritystoiminnan kustannuksista siten, että ne ovat erotettavissa kalatalouden yritystoiminnan kustannuksista. Jos avustuksensaaja harjoittaa myös muuta toimintaa kuin kalataloutta, ELY-keskuksen olisi arvioitava, että tuki voidaan myöntää sovellettavien valtiontukisääntöjen mukaisesti. Pykälän 5 kohdassa edellytettäisiin tietoja yrityksen hakemasta ja saamasta julkisesta tuesta Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen aiheuttamien vaikutusten lieventämiseksi, jotta se voitaisiin tarvittaessa huomioida päätöksenteossa tilapäisten valtiontukipuitteiden mukaisesti. Tämän tiedon perusteella voidaan varmistua muun muassa siitä, ettei hakija saa samaan tarpeeseen päällekkäistä avustusta ja ettei myönnettävä avustus ylitä ehdotetun asetuksen 7 §:ssä säädettyä enimmäismäärää. Valtionavustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan

valtionavustuksen ei saa yhdessä muiden julkisten tukien kanssa ylittää Euroopan yhteisön tai Suomen lainsäädännössä säädettyä valtionavustuksen tai muun julkisen tuen enimmäismäärää.

9 §. Avustuksen maksaminen. Pykälässä säädettäisiin avustuksen maksamisesta. Avustus olisi tarkoitus maksaa yhdellä kertaa. Avustuksen maksaminen yhtenä eränä olisi tarkoituksenmukaista ja perusteltua, jotta myönnetty avustus olisi mahdollisimman nopeasti yrityksen käytettävissä ja helpottaisi yrityksen taloudellista tilannetta. Valtionavustuslain 12 §:n 3 momentti mahdollistaa pienten avustusten maksamisen kertasuorituksena. Menettely olisi näin valtionavustuslain mukainen pienissä avustusmäärissä. Avustus maksettaisiin tukipäätöksen mukaisesti ilman erillistä maksatushakemusta.

10 §. Voimaantulo. Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 3 päivänä lokakuuta 2022 ja olla voimassa 31 päivään joulukuuta 2022. Asetuksen voimassaoloaika kriisipuitteisiin, jonka mukaiset tuet kalatalouden yrityksille on myönnettävä viimeistään 31.12.2022. Asetusta sovellettaisiin sen voimassaoloaikana myönnettäviin avustuksiin. Asetuksen perusteella myönnettävien avustusten maksaminen voisi siten tapahtua myös vuonna 2023.

3 Ehdotuksen vaikutukset

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotetun asetuksen perusteella arvioidaan tulevan joitakin satoja tukihakemuksia. On mahdollista, että tukiviranomaisina toimivien ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen on tarpeen kohdentaa sisäisesti lisäresursseja avustushakemusten käsittelyyn. Suurin työmäärän syntyy ELY-keskuksissa, jotka tarkastavat avustusten myöntämiseen liittyvien kriteerien täyttymisen sekä laskevat avustuksen suuruuden ja tekevät myös tarvittaessa kielteiset päätökset. Mahdolliset hakemusten käsittelyyn liittyvät sisäiset lisäresurssit kohdennettaisiin tarvittaessa ELY-keskusten kalatalouspalvelut -toiminnon sisällä. Avustusten maksaminen aiheuttaa myös lisätyötä KEHA-keskuksessa. Maksatusprosessi on kuitenkin normaalia kevyempi, koska kyse on ELY-keskusten tekemien päätösten maksuunpanosta ilman erillistä maksatushakemusta ja siihen liittyvää viranomaisharkintaa.

Avustusten haku on tarkoitus avata viikolla 40.

Vaikutukset yritysten toimintaedellytyksiin

Ehdotetun tukijärjestelmän on arvioitu parantavan kalatalousalan yritysten mahdollisuuksia selvittää Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen aiheuttamista markkina- ja tuotantohäiriöiden haitallisista vaikutuksista.

Taloudelliset vaikutukset

Vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa on osana maatalouden huoltovarmuuspakettia osoitettu 5 000 000 euroa tuotantokustannusten noususta ja kansainvälisen kriisin aiheuttamien vaikutusten kompensointiin kalatalouden yrityksille sekä muihin kalatalouden huoltovarmuutta parantaviin toimenpiteisiin. Edellä mainitulla määrärahalla katetaan asetusehdotuksesta aiheutuvat menot.

4 Valmistelu ja lausuntopalaute

Asetusehdotus on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä. Valmistelun tukena avustuksen laskentakaavan määrittämisessä on toiminut Luonnonvarakeskus.

Asetusehdotuksesta pyydettiin lausuntoja ajalla 6.7.–5.8.2022. Lausuntopyyntö julkaistiin [mmm.fi/lausunnolla](https://www.mmm.fi/lausunnolla) -sivulla ja lähetettiin suoraan sähköpostilla keskeisille sidosryhmille. Lausuntoja saapui määräaikaan mennessä seitsemän ja määräajan jälkeen kaksi. Lausunnon antoivat Ruokavirasto, Päivittäistavarakauppa ry, työ- ja elinkeinoministeriö, KEHA-keskus, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Suomen Ammattikalastajaliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen sisävesiammattikalastajien liitto ry ja valtiovarainministeriö.

Lausunnoissa esitettyä tukea pidettiin pääsääntöisesti tarpeellisenä ja tukimallia perusteltuna. Valtiovarainministeriö ja KEHA-keskus esittivät lausunnossaan ehdotuksen 10 §:n muuttamista siten, että siitä poistettaisiin maininta maksun suorittamisena ennakkona. Työ- ja elinkeinoministeriö esitti, että tuen myöntämisen edellytyksenä tulisi yrityksen edellytykset kannattavaan toimintaan esim. velvoitteidenhoidonselvitysten tarkastamiselle (verovelat ja muut julkisoikeudelliset maksut ovat maksettu). Suomen sisävesiammattikalastajat ry (SSAK) esitti tuen myöntämisen kynnyksen laskemista ja korvausprosentin korottamista. Suomen luonnonsuojeluliitto ry esitti, että tuki tulisi suunnata kestävimmillä kalastuksen ja vesiviljelyn muodoille.

Lausunnoissa esitettiin asetusehdotuksen muistion perusteluja täydennettäväksi. Suomen ammattikalastajaliitto ry (SAKL) toivoi selvennettävän miten avustuksen määrä (prosenttimääräinen tuki) määritellään tapauksissa, joissa tuenhakija harjoittaa sekä troolikalastuksesta että rannikko-/sisävesikalastuksesta. Valtiovarainministeriö ja KEHA-keskus pitivät asetuksen hallinnollisten resurssivaikutusten arviointia puutteellisenä ja pitivät perusteltuna arviointien täydentämistä jatkovalmistelussa.

Lausuntopalautteen perusteella asetusehdotukseen tehtiin valtiovarainministeriön ja KEHA-keskuksen esittämä muutos avustuksen maksamiseen (10 §). Asetuksen perusteluja täydennettiin lausuntopalautteen perusteella.

Euroopan komissio hyväksyi 20.7.2022 kriisipuitteiden muutoksen, jolla muun muassa nostettiin kalatalouden yrityksille myönnettävän enimmäistuen määrää 35 000 eurosta 75 000 euroon. Kriisipuitteiden mahdollistamaa enimmäismäärän muutosta ei otettu asetuksen viimeistelyssä huomioon, koska avustuksen enimmäismäärän korottaminen katsottiin merkittäväksi muutokseksi, jonka vuoksi ehdotus olisi tullut laittaa uudelle lausuntokierrokselle. Avustusjärjestelmän toimeenpanon kiireellisyyden vuoksi (avustukset myönnettävä viimeistään 31.12.20220 mennessä) uuden lausuntokierroksen toteuttaminen voisi vaarantaa koko avustusjärjestelmän toimeenpanon.